

STANOWISKO
RADY MIASTA BIAŁYSTOK
z dnia 25 października 2021 roku

W roku 2022 przypada 100. rocznica przeniesienia do Białegostoku 10. Pułku Ułanów Litewskich. Również w tym roku mija 100 lat od pełnego przeniesienia do naszego miasta 42 Pułku Piechoty (wcześniej w mieście stacjonował tylko batalion zapasowy).

10 Pułk Ułanów Litewskich został sformowany w grudniu 1918 r.w Czyżewie, a następnie w Pietkowie. Nawiązywał do tradycji 10. Pułku Ułanów (kawaleryjskiego) z Wilna, powołanego w marcu 1831 r. Początkowo pułk liczył 80 ułanów i 50 koni, jednak napływ ochotników szybko zwiększył jego liczebność. W wojnie polsko-bolszewickiej ułani 10. Pułku brali udział m.in. w walkach pod Mostami, Zelwą, Biteniem, Słonimem, Podlasiejkami i Baranowiczami. W kwietniu 1919 r. pułk został przeniesiony do Nowogródka, aby być bliżej linii frontu. Batalion zapasowy przez krótki czas przebywał w Białymstoku, a następnie trafił do Grajewa.

W kwietniu 1920 r. 10 Pułk Ułanów uczestniczył w polskiej ofensywie na Ukrainie, podczas której dotarł 8 maja aż na zachodni brzeg Dniepru. Od tego momentu dzień ten był uroczystie obchodzony jako święto pułkowe i na zawsze wpisał się do tradycji pułkowej. Pułk wziął także udział w drugiej fazie zwycięskiej Bitwy Warszawskiej - Operacji Nadniemeńskiej. Walczył pod wsiami Czarnucha-Zapurwie, a szarżę pod Porzeczem uznano za jeden z najwybitniejszych czynów w historii tej formacji. Następnie 10. Pułk Ułanów Litewskich chronił tymczasowej granicy. Został włączony do wojsk nowo powstałej Litwy Środkowej. Następnie przeniesiono go pod Wilno obsadzając granicę z Litwą Kowieńską na linii Landwarów-Radziszki-Troki. Uciążliwa służba patrolowa trwała przez półtora roku.

Latem 1922 r. pułk otrzymał wiadomość o wyznaczeniu stałego garnizonu. Miejscem stałej siedziby 10. Pułku Ułanów Litewskich został Białystok. We wrześniu 1922 r. ułani opuszczają rejon Święcian i transportem kolejowym zostają przewiezieni do Białegostoku. Tam obejmują we władanie dawne koszary rosyjskie nazwane później "Koszarami im. marszałka Józefa Piłsudskiego". Białystok był odtąd siedzibą 10. Pułku Ułanów Litewskich do chwili wybuchu II wojny światowej. Z miastem tym związali się liczni oficerowie i ułani. Pułk na stałe nierozzerwalnie związany był z pejzażem miasta leżącego nad Białą.

10. Pułk Ułanów Litewskich wziął udział w wojnie obronnej 1939 r. i skapitulował dopiero 6 października. Według gen. Ludwika Kmicic- Skrzyńskiego w momencie kapitulacji pułk liczył 25 oficerów oraz 519 szeregowych. W kampanii 1939 roku poległo i zmarło w wyniku poniesionych ran: 7 oficerów i 19 szeregowych (rannych zostało 15 oficerów i 60 szeregowych). Straty zadane nieprzyjacielowi w 1939 roku to: zniszczone 18 czołgów, 19 samochodów pancernych, 12 motocykli, jedna radiostacja i zestrzelony samolot.

42. Pułk Piechoty stacjonował w koszarach przy ul. Traugutta. Stan osobowy pułku wynosił do 56 oficerów oraz 1500 podoficerów i szeregowców. W okresie międzywojennym odbywali oni szkolenia wojskowe, kształcili się w szkole powszechnej, ale także swoją działalnością kulturalną wpisali się na stałe w mapę Białegostoku. 42. Pułk Piechoty na trwałe wpisał się w dzieje stolicy Podlasia. Kilkanaście tysięcy poborowych z Białegostoku i okolic zostało tu przeszkolonych, stąd obiegowa nazwa "Dzieci Białegostoku". Trudno dziś wyobrazić sobie przedwojenny Białystok bez wojskowej orkiestry, chóru, zespołu teatralnego i klubu sportowego – Jagiellonia. Najstarszy i najslawniejszy białostocki klub swoje istnienie zawdzięcza żołnierzom 42 PP, którzy w maju 1920 r. założyli Wojskowy Klub Sportowy. W 1932 r. przekształcił się on w Białostocki Klub Sportowy Jagiellonia, co było wspólnym dziełem dowódcy 42 PP Kazimierza Bogaczewicza i wojewody białostockiego Mariana Zyndram-Kościałkowskiego.

W kwietniu 1922 r. 42 Pułk Piechoty ostatecznie został przeniesiony do Białegostoku, na teren Okręgu Korpusu Nr 1.

We wrześniu 1939 pułk zakończył swój szlak bojowy. Wcześniej jednak stoczył liczne boje o wolność naszej Ojczyzny. Jako część 18 Dywizji Piechoty wchodził w skład Samodzielnej Grupy Operacyjnej Narew. Pułk, przygotowany do ataku ze strony nazistowskich Niemiec, w kampanii wrześniowej stoczył walki pod Myszyniec, Nowogrodem, Andrzejewem i Łętownicą. Ostatni dowódca, Ppłk Malinowski, wraz z nielicznymi już podkomendnymi, zakończył szlak bojowy 24 września pod Rawą Ruską. Zapasowy batalion pułku razem z innymi jednostkami garnizonu białostockiego bronił Białegostoku przed Niemcami 15 września 1939 r. Ponadto wielu żołnierzy pułku wchodzących w skład Samodzielnej Grupy Operacyjnej "Polesie" brało udział w ostatniej bitwie wojny obronnej Polski, która miała miejsce pod Kockiem.

W uznaniu wielkiego wkładu obu formacji wojskowych w historię miasta, wyrażając hołd wszystkim żołnierzom, oficerom, dowódcom –

Rada Miasta Białystok ogłasza rok dwa tysiące dwudziesty drugi

ROKIEM 10. PUŁKU UŁANÓW LITEWSKICH ORAZ 42. PUŁKU PIECHOTY

PRZEWODNICZĄCY RADY

Łukasz Prokorym